

APPLE - SAMSUNG PATENT DAVALARI TÜRKİYE İÇİN NE İFADE EDİYOR?

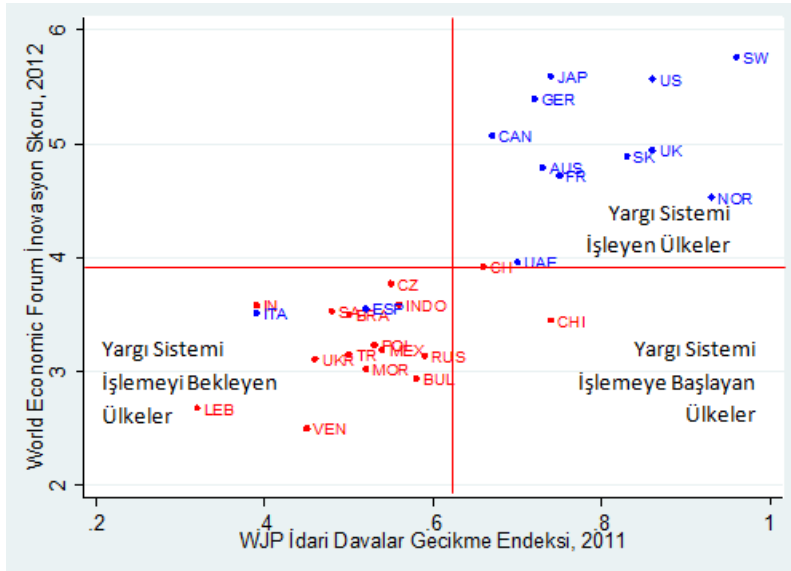
Apple'ın Samsung'a ABD'de, Samsung'un ise Apple'a Güney Kore'de açtığı patent davaları geçtiğimiz günlerde sonuçlandı. ABD'nin Kaliforniya eyaletindeki mahkeme, Apple'ın iPhone için hazırladığı tasarımı; Güney Koreli Samsung'un, Galaxy modeli için izinsiz olarak kullandığına karar verdi. Sonuçta Samsung, Apple'a 1 milyar dolar tazminat ödemeye mahkum oldu. Güney Kore'de ise Samsung Apple'ın dizayn patentini, Apple ise Samsung'un teknoloji patentini izinsiz kullandığı için Seul Merkez Mahkemesi tarafından suçlu bulundular. Son derece teknik ve karmaşık konulardaki her iki dava da 16 ay gibi kısa bir sürede karara bağlandı. ABD ve Güney Kore'nin hızlı karar verebilen etkin yargı sistemlerinin, bu iki ülkenin dünyanın en yenilikçi ülkeleri arasında yer almasında önemli bir paya sahip olduğunu söylemek mümkün görünüyor. Bu çalışmada, son dönemde gündemi yoğun bir şekilde meşgul eden bu davalardan yola çıkarak, ülkelerin yargı sistemi etkinliği ile gelişmişlik düzeyi ve yenilikçilik kapasitesi arasındaki ilişki üzerine saptamalar yapılmaktadır.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1250/Bilgi+Aslankurt>

Gerek ekonomi literatüründe, gerekse hukuk literatüründe doğru ve etkin işleyen yargı sisteminin kalkınmaya olan etkisine dair yapılan çalışmalar, iyi işleyen hukuk sisteminin zenginleşmenin ön koşulu olduğunu göstermektedir. Örneğin, Rigobon ve Rodrik (2005)², hukukun egemenliğinin ekonomik performansa olan etkisinin demokrasiden bile daha güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Yargı sisteminin, ekonomik kalkınmayı etkileyen en önemli unsurların başında fikri ve mülkiyet haklarının korunması gelmektedir. Söz konusu hakların teminat altına alınması iktisadi aktörlerin yenilikçi olmalarını teşvik etmektedir. Fikri hak ihlalleriyle yeterince hızlı ve doğru bir şekilde mücadele etmeyen –veya edemeyen- ülkelerdeki girişimcilerin, teknolojik yenilik gibi oldukça pahalı bir yatırıma kaynak aktarmaları güçleşmektedir. Bu kapsamda, ülkelerin yenilikçilik kapasitesinin gelişmesi için fikri mülkiyet haklarının güçlü bir şekilde korunabilmesi kritik bir öneme sahiptir.

Fikri mülkiyet haklarının korunabilmesi için yasal mevzuatın varlığı tek başına yeterli değildir. Samsung ve Apple davalarının da gösterdiği gibi mahkemelerin operasyonel etkinliği de en az yürürlükteki yasal çerçeve kadar önemlidir. ABD’de faaliyet gösteren düşünce kuruluşu World Justice Project tarafından gerçekleştirilen “Rule of Law”³ projesi kapsamında geliştirilen endekslerden bir tanesi olan İdari Davalarda Gecikme Endeksinin (IDGE) ülkelerin yenilikçilik kapasitesiyle kuvvetli bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir (Şekil 1). ABD, Japonya ve İsveç gibi dünyanın en yenilikçi ülkelerinin IDGE değeri, Türkiye’nin de içinde bulunduğu, yenilik yapma kapasitesi düşük olan ülkelere göre daha yüksektir. Bir diğer ifadeyle, idari davalar, şekilde yer alan gelişmiş ülkelerin önemli bir bölümünde, gelişmekte olan ülkelere kıyasla, sonuca daha çabuk ulaştırılmaktadır. İdari davaları daha kısa sürede çözüme ulaştıran ülkelere aynı zamanda yenilik yapma kapasitesi, yine gelişmekte olan ülkelere oranla daha yüksek görülmektedir. Dikkat çekici bir diğer nokta, gelişmiş olmalarına rağmen son yıllarda ekonomik sıkıntı içerisinde olan İtalya ve İspanya’nın da yargı sisteminin işleyişinin problemli olduğudur. Yargının işleyişindeki problemleri gidermeden yenilikçilik kapasitesini geliştirmek mümkün değildir.

Şekil 1. İnovasyon Performansı* ve İdari Davaların Gecikme Endeksi

*Dünya Ekonomik Forumu’nun Competitiveness Report hazırlanmış olduğu inovasyon skorları kullanılmıştır. İnovasyon performansı yüksek olan ülkelere daha yüksek puan verilmiştir. İdari Davalar Gecikme Endeksi, davaların hızlı sonuçlandığı ülkelere 1’e yaklaşmaktadır.

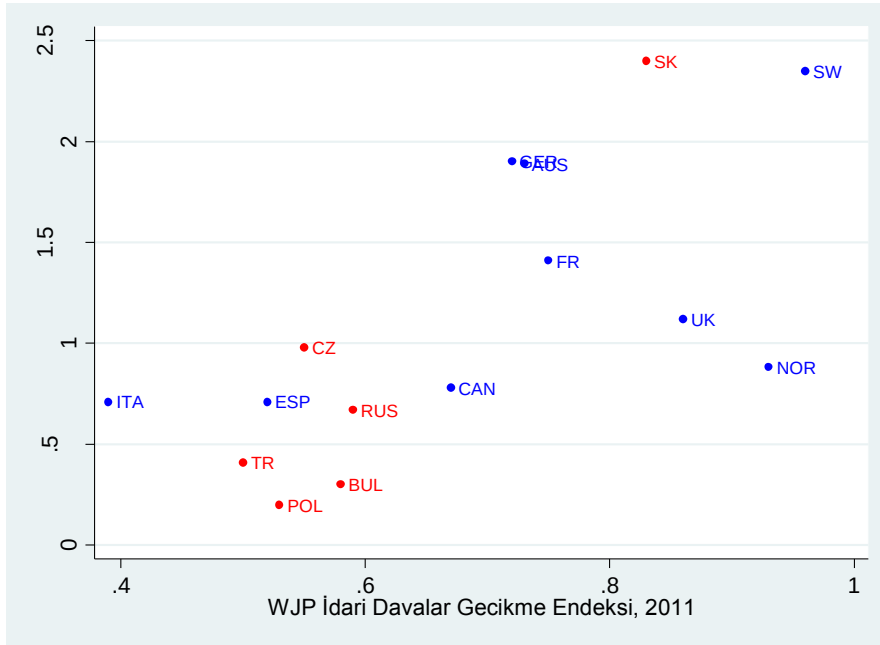
Kaynak: World Justice Project Rule of Law Index, World Economic Forum Competitiveness Report

² Rigobon and Rodrik. "Rule of Law, Democracy, Openness, and Income: Estimating the Interrelationships." The Economics of Transition 13, 3 (2005): 533-64

³ Agrast, M., Botero, J., Ponce, A., "WJP Rule of Law Index 2011." Washington, D.C.: The World Justice Project.

Yargı sistemindeki aksaklıklar, özel sektör için Ar-Ge yatırımlarının çekiciliğini azaltmaktadır. Ar-Ge harcamalarının ne kadarının özel sektör tarafından yapıldığı, o ülkede özel girişimlerin yenilikçi faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için ne ölçüde elverişli bir ortamın bulunduğu önemli bir göstergesidir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, özel sektörün Ar-Ge'ye ayırdığı kaynağın büyüklüğü, girişimcilerin fikri hakları teminat altına alması gereken yargı sistemine ne kadar güvendiği ile ilgili bir fikir verecektir. Yukarıda da belirtildiği gibi, fikri mülkiyet haklarının korunmasına dair bir yasal çerçevenin varlığı kadar, bu hakların korunması için doğru ve hızlı bir şekilde işleyen adalet sisteminin varlığı da yenilikçilik ekosisteminin vazgeçilmez bir unsurudur. Şekil 2'de özel sektör Ar-Ge harcamalarının milli gelir içerisindeki payı ile IDGE arasındaki anlamlı ilişki, ülkelerin gelir düzeylerine bakılmaksızın çarpıcı bir şekilde görülmektedir. Adaletin daha etkin olduğu ülkelerde özel sektörün Ar-Ge harcamalarının milli gelir içerisindeki payı belirgin biçimde daha yüksek olmaktadır. Türkiye'de ise özel sektörün yaptığı Ar-Ge harcamalarının milli gelir içindeki payının %0,4 gibi düşük bir düzeyde kalması, adalet sistemindeki aksaklıklar göz önünde bulundurulduğunda hiç de şaşırtıcı değildir. En basit davaların bile sonuca ulaştırılmasının yıllarca sürdüğü Türkiye'de, yenilik sahibinin buluşunun başkaları tarafından kopyalanması durumunda zararını tazmin etmesi son derece güç olacaktır.

Şekil 2. Özel Sektörün Yaptığı Ar-Ge Harcamalarının* GSYİH İçindeki Payı, 2010

*Özel sektörün yaptığı Ar-Ge harcamaları, ticari şirketlerin ve kar amacı gütmeyen özel sektörün yaptığı harcamaların toplamı olarak hesaplanmıştır.

Kaynak: Eurostat, World Development Indicators, OECD

Türkiye'nin 2023 yılında kişi başına 25 bin dolar milli gelir ile dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girme hedefini yakalayabilmesi için üretimin teknoloji içeriğini ve katma değerini yükseltmesi gerekmektedir. 2023 hedeflerinin gerçekleşmesinde, ülkedeki fiziki ve kurumsal altyapının, özel sektörün Ar-Ge faaliyetlerini özendirerek biçimde iyileştirilmesi son derece önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda, fikri mülkiyet haklarının sağlam bir çerçeveye oturtulması ve yargı sisteminin bu alandaki anlaşmazlıkları kısa sürede ve adaletli bir biçimde çözüme ulaştırması en temel öncelikler arasındadır. 2011 yılında yürürlüğe giren ve usulde bazı değişikliklere yer veren Hukuk Mahkemeleri Kanunu ve geçtiğimiz günlerde kamuoyuna sunulan 3. Yargı Paketi mevcut sistemin etkinliğinin artırılması ve hızlanması için iyi niyetli bazı yenilikler getirmektedir. Fakat bu yeniliklere rağmen, Türkiye'deki yargı sisteminin işleyişi, yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi, halen oldukça problemlidir. Yargı sürecini hantallaştıran aksaklıkların bütüncül bir yaklaşımla analiz edilmesi, sivil toplum kuruluşları ve adalet

sisteminin bir parçası olan tüm paydaşların da görüşleri alınarak, sistemin acilen ihtiyaç duyduğu yapısal reformların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, yeni bir teknolojiyi ticarileştirerek dünyayı değiştiren şirketlerin Türkiye’den çıkması hiçbir zaman mümkün olmayacaktır.